

Absurdity

**Absurdity
dejín**

Ladislav
Švihran

PERFEKT

Absurdity dejín

Ladislav Švihran

Absurdity dejín

Perfekt 2017

Text © Ladislav Švihran

Photography © author's archive, Perfekt's archive, Wikipédia

Design © Bookwork.sk

Slovak edition © Perfekt 2017

Autor ďakuje Literárnemu fondu za podporu diela.

Absurdity dejín

Text: Ladislav Švihran

Fotografie: archív autora, archív vydavateľstva Perfekt, Wikipédia

Grafická úprava a zalomenie: Bookwork.sk

Jazyková redaktorka: Mária Sabolová

Vydal Perfekt, a. s., Cukrová 14, 811 08 Bratislava, ako svoju 791. publikáciu.

Rok vydania 2017

Prvé vydanie

Tlač: KASICO, a. s., www.kasico.sk

Knihu si môžete objednať vo vydavateľstve PERFECT, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,
e-mail: odbyt@perfekt.sk alebo kúpiť v Kníhkupectve Vojtecha Zamarovského,

Karpatská 7, 811 05 Bratislava, alebo na www.perfekt.sk s 30 % zľavou.

Elektronickú verziu tejto knihy si môžete kúpiť na www.martinus.sk a www.dibuk.sk.

ISBN: 978-80-8046-867-5

www.perfekt.sk

Príbehy, ktoré sa vysmievajú dejinám

Jednoducho neuveríš. Neuveríš, aké zákernosti neraz pripravujú dejiny. Niekedy stačí nečakaný zhluk okolností, šťastná alebo nešťastná náhoda, drobný omyl a odrazu je všetko inak, tak, že to nedokáže predvídať ani najprenikavejší mozog. Keď sa v máji 1529 vybrala turecká armáda na pochod, až sa pod ňou triasla zem. Bola taká mohutná, že sa jej nijaká európska nemohla vyrovnáť. Valcovala všetko, čo jej prišlo do cesty. No hneď na začiatku ťaženia, ktoré sultán Sulejman vyhlásil za svätú vojnu proti nevercom, jeho vojskám sa postavil do cesty nečakaný nepriateľ – dažď. Pršalo a pršalo. Rieky, potoky sa vyliali, pôda sa rozbahnila a vytvárali sa ťažko prekonateľné močiare. Napokon musel Sulejman spod Viedne odťahnúť – blato bolo mocnejšie. Topili sa v ňom šiatre i kone. Turci odchádzali tak, ako prichádzali – v daždi a blate. V povodniach stratili výzbroj, kone, ťavy a mnohí aj život. Na spiatocnej ceste sa rozpadla celá armáda. Hoci to bola svätá vojna, svätí jej akosi nežičili.

Iný absurdný prípad: Alexander Alechin bol dlhé roky šachovým veľmajstrom. Niektorí ho dokonca označujú za najskvelejšieho šachistu v dejinách. To teda musel byť fenomenálny mozog! Zákonite aj na matematiku. Nebol. V ktoromsi roku prepadol z matematiky. A nebol ani vynikajúcim študentom. Keď končil na vysokej škole, zo štyridsiatich šiestich absolventov sa umiestnil na sedemnástom mieste.

A ešte ďalší príklad: Stalin bol generalissimus, nad tým už nijaká vojenská hodnosť nejestvuje. No Stalin mal od detstva dochrámanú ruku, zrazil ho povoz a nikdy nebol vojakom...

Dejiny sú plné takýchto príbehov. Príbehov, ktoré odporujú akejkolvek logike. Príbehov, v ktorých sa dejiny akoby poobláznili. Príbehov, ktoré akoby sa vysmievali dejinám. O nich je táto kniha.

Autor

Z dávnych čias

Výchova zlyhala

Aristoteles,
vzor učnosti
(384 – 322 pred
n. l.), vzdelával
Filipa Mace-
dónskeho,
budúceho
najväčšieho
dobývateľa
staroveku, ale
neúspešne.

OSokratovi sa traduje, že bol najmúdrejším mužom staroveku. Ťažko to možno posúdiť – nezachovalo sa nijaké jeho dielo. Zato po jeho žiakovi Aristotelovi niekoľko desiatok. Pritom ich údajne napísal až štyristo. Našťastie, tie najdôležitejšie pretrvali. Stali sa svedectvom jeho všeobšiahlych vedomostí.

Aristoteles bol dlhé storočia najuznávanejšou vedeckou autoritou. Tohto najučenejšieho z učeních si Filip Macedónsky pozval na svoj dvor, aby vychovával jeho syna Alexandra, ktorého neskôr nazvali Veľký. Budúci vládca bol vnímavejší a dychtivejší po poznávaní ako žiaci Aristotelovej filozofickej školy v Assose na pobreží Malej Ázie. Obdivoval svojho učiteľa a učiteľ zasa svojho žiaka.

Aristoteles vštepoval Alexandrovi základy všetkých vedných odborov, ale nadšene mu rozprával aj o slávnych dejinách Grécka, najmä o Periklovej dobe. Aj Alexander sa nadchýnal Periklom, no ešte väčšmi Achillom. Možno preto, že mal bujnú povahu, ako tvrdil aj otec o svojom synovi.

Po troch rokoch odchádzal Aristoteles z Macedónie a Alexander proti – Grékom. On, ktorý chcel žiť v mieri s Grékmi a vo vojne s Peržanmi. Slávne Téby zničil a zrovnal so zemou. Ale k tomu ho Aristoteles predsa nevychoval, ani k tomu, aby sa na svojom ťažení proti Peržanom dopúšťal najťažších zločinov.

Alexander pred cestou sľúbil Aristotelovi, že bude šíriť grécku kultúru a vzdelanosť za hranicami, ba vzal si na ťaženie aj Iliadu. Z ciest posielal svojmu učiteľovi kamene a rastliny. No po výbojoch nechával za sebou spálenú krajinu. Keď v roku 331 pred našim letopočtom dobyl Perzskú ríšu, ako jej panovník zaviedol zvyky grécko-macedónskych pijatík, ktoré sa preťahovali dlho do noci.

Veľký dobyvateľ celé hodiny prežíval v rozjarenej a hlučnej spoločnosti. Opíjal sa bez ohľadu na svoju kráľovskú dôstojnosť, padal, vstával, potácal sa a viedol vystatovačné reči. Aké víťazstvá si vydobyl! A aké úskoky vymyslel! Dokázal sa tak spotvoriť, že aj jeho najvernejší Macedónci to pokladali za hanebné.

Alexander vynikal krutosťou a napokon vraždil aj svojich najbližších. Medzi inými zavraždil aj Aristotelovho synovca Kallistena, ktorého prijal do funkcie dvorného kronikára. Nevládol však dlho. Zomrel ani nie 33-ročný. Na maláriu. Veľkého dobyvateľa porazil maličký komár.

Aristoteles nebol jediný veľký mysliteľ, ktorého výchovné úsilie zlyhalo. Ešte horšie skončil rímsky filozof Seneca. Učenie tohto najcitovanejšieho autora na svete je predchnuté zmierlivosťou, porozumením, láskavosťou, šľachetnosťou. Dal ho zavraždiť jeho žiak Nero.

Tehla zvrtila dejiny

Pyrrhos Epirský

(318 – 272

pred n. l.)

prechádzal

z vojny do

vojny. Až kým

ho nezaskočila

náhoda.

Alexander Macedónsky, nazývaný aj Veľký, najväčší dobyvateľ v staroveku, si najprv podrobil Grécko, potom sa zmocnil Perzie a ďalších krajín na východe. Stal sa vzorom pre dobyvateľov až do najnovších čias. Už krátko po jeho smrti sa vyrojili niekoľkí, najvýbojnejší bol mladý Pyrrhos, kráľ z Epiru, najzápadnejšieho gréckeho štátu.

Pyrrhos sa netajil tým, že chce pokračovať v Alexandrových výbojoch, no smerom na západ. Desať rokov rozširoval svoje územie na úkor susedov. Potom si trúfol na rozvíjajúcu sa Rímsku ríšu. Využil, ale možno aj sám vyprovokoval vzburu proti rímskym námorníkom v gréckom meste Tarent. Prvú bitku pri Heraklii v roku 280 pred našim letopočtom vyhral, lenže s veľkými stratami. Druhá bitka, ešte väčšia, taká veľká, akú Rimania dovtedy nezažili, sa rozhorela o rok. Pyrrhos znova zvíťazil, no znova s veľkými, ba ešte väčšími stratami. Keď spočítal svojich mŕtvych, vyriekol historické slová: „*Ešte jedno takéto víťazstvo a som zničený.*“ Odvtedy sa podobné víťazstvá nazývajú Pyrrhovými víťazstvami.

Kráľ z Epiru už nemal veľkú vôľu bojovať s Rimanmi a navrhol im mier. Rimania však neboli naklonení prijať ponuku od nepriateľa, ktorý stojí na ich pôde. Pyrrhos sa teda stiahol do Tarentu, odtiaľ odišiel na Sicíliu, ešte raz sa pokúsil vylodiť v Itálii, zaplietol sa do vojnového dobrodružstva na Peloponéze...

Pyrrhos bol schopným vojvodom a bitky vyhrával, ale svetovládne plány sa mu nedarilo naplňať. Nepriatelia sa proti nemu spájali, rozširovali a posilňovali svoje ríše. Staroveký spisovateľ Plutarchos ho charakterizoval slovami: „*Hazardný hráč, ktorý mal úspech, ale nevedel ho využiť.*“ Neskôr bojoval sťaby potulný rytier v cudzích službách všade tam, kde dobre platili.

Pyrrhos sa veľmi podobal Alexandrovi Macedónskemu – výzorom, povahou i odvahou. Aj on túžil po svetovláde. Podobný bol aj ich osud. Alexander umrel mladý, ani nie 33-ročný. Svetovládcu, ktorý sa chystal na ďalšie veľké výboje, porazil – komár. Dostal maláriu a umrel. V roku 272 pred našim letopočtom Pyrrhos dobyl mesto Argos, a keď doň víťazne vťahal, aby usporiadal slávnostnú prehliadku, padla mu na hlavu tehla. Pyrrhos mal vtedy 46 rokov. Tehla mu zatrhlha výboje.

Mesto vojen

Mesto troch náboženstiev

má dlhú
a pohnutú
históriu –
úplne inú ako
hlása jeho
názov.

Pri niektorých zemepisných názvoch si div nepolámeme jazyk, také bývajú dlhé a komplikované. Napríklad aj Jrušalaim Al-Kuds. Taký názov nik nepozná, teda škoda sa ním zaoberať? Omyl! Pozná ho takmer celý svet. Veľmi dobre je známy aj u nás, ibaže tiež pod nezrozumiteľným názvom Jeruzalem. Dejiny si s ním prapodivne zahrli.

Jeruzalem je prastaré mesto. Spomína sa už v egyptských listinách zo 14. storočia pred našim letopočtom, archeologické nálezy však potvrdzujú, že jeho územie bolo osídlené prinajmenej štyri storočia predtým. Ubehnú necelé dve storočia a môže oslavovať štyri tisícročia svojho jestvovania. Egyptu toto mesto pôvodne aj patrilo.

Jrušalaim Al-Kuds sa rozkladá v Prednej Ázii. Od Stredozemného mora by sme doň mali na skok, od Mŕtveho mora ešte bližšie. Je posvätným mestom troch náboženstiev.

Rozlúštíme jeho názov: Jrušalaim je v pôvodnom jazyku zloženina z „jeru“, čo znamená mesto, a zo „šalom“, čo znamená mier, teda Jeruzalem sa v preklade nazýva Mesto mieru.

Starovekí Gréci ho nazvali Hierosolyma, čo je odvodené od slova svätý, aj Arabi mu v názve prisúdili svätosť: Bajt al-Makdis – Dom svätostánku, čo skrátili na Al-Kuds – Svätosť. Priveľa cudzích slov? Ďalšie radšej nespomínajme.

Jeruzalemu sa ušlo dovedna asi sedemdesiat pomenovaní, ale my zostaňme pri súčasnom Mesto mieru. Aké si vieme niekedy vymyslieť nezmysly! Jeden z oceánov sme nazvali Tichý, hoci je najbúrlivejší, Grónsko, krajinu večného ľadu a snehu, sme nazvali Zelená krajina, no a Čomolungma vôbec nie je Bohyňa Matky Zeme, ako to ubezpečuje názov. Tak je to aj s Jeruzalemom.

Málokto má mesto zažilo toľko vojen ako Jeruzalem. Viac ráz ho dobyli a zničili Egypťania, Filištínci, Arabi, ale predovšetkým Babylončania. Tí ho v roku 586 pred našim letopočtom zbúrali a jeho obyvateľov odvliekli do zajatia. Potom Jeruzalem zrovnali so zemou Rímania. Znova vstalo z popola a znova ho zbúrali. Zmocnili sa ho Arabi, niekoľko ráz ho dobyli križiaci, po nich Turci. Predmetom sporov a bojov sa stal aj v najnovšej histórii.

Dnes má Jeruzalem vyše sedemstotisíc obyvateľov a je posvätným mestom troch náboženstiev. Mesto mieru, mesto mnohých vojen, je dnes predovšetkým mestom turistov. Prichádzajú sem zo všetkých kútov sveta.

Skalný dóm, jednu
z najvýznamnej-
ších pamiatok
Jeruzalema,
postavili koncom
7. storočia n. l.

Maroziini pápeži

**V prvej
polovici
10. storočia
bohatá
Rimanka
Marozia
(890 – 937)**

dosadzovala,
odvolávala,
ba aj dala
zavraždiť
niekoľkých
pápežov.

Pápeži sú veľaváženými autoritami, a to nielen v kresťanskom svete. Vyjadrujú sa k otázkam, ktoré trápia celý svet, a usilujú sa ho pokojne, mierumilovne napraviť. Ale v dejinách bolo s pápežmi neraz všelijako. Krvavé drámy neobišli ani najvyššie cirkevné kruhy, v niektorých obdobiach sa odohrávali dokonca v zrýchlennom tempe.

Podobne to bolo aj v prvej polovici 10. storočia. Vtedy dôležitú úlohu v Ríme mala zámožná a mocná rodina Teofylaktovcov. Rozhodovala aj o tom, kto zasadne na pápežský stolec. V roku 904 dosadil Teofylakt do najvyššej cirkevnej hodnosti svojho priateľa pod menom Sergius III. Ten hneď násilím zbavil funkcie svojich predchodcov (Leva V. a protipápeža Christofora – Krištofa) a dal ich uväzniť. Pripomeňme, že prvý z nich bol pápežom tri roky, druhý iba dva mesiace. Sergius nariadil oboch zaškrtiť.

Pápež Sergius žil v konkubinate s Teofylaktovou dcérou Maroziou a mali spolu syna. Na pápežskom stolci zostal dosť dlho – sedem rokov. Potom naň na dva roky zasadol Anasťazius a po ňom Lando, ktorého po necelom roku vystriedal Ján X. Ani on sa neuviedol najlepšie. Za rímskeho arcibiskupa vymenoval 5-ročného chlapca, syna vplyvného šľachtica. Okrem toho sa dostal do nemilosti u Marozie, a to najmä preto, že žil s jej matkou Teodorou. Zorganizovala v Ríme vzburu, pápeža uvrhla do väzenia a dala ho zavraždiť. Ešte predtým sa musel pozerieť, ako zabili jeho brata, rímskeho prefekta.

Marozii patrilo obrovské územie a dá sa povedať, že aj mnohí feudáli a vazali, takže bola takmer všemocná. Dosadzovala a zosadzovala pápežov, ako sa jej zachcelo. Dala zavraždiť aj Leva VI., aj Štefana VII. Boli to len „dočasní“ pápeži. Marozia plánovala stolec pre svojho syna. Keď dosiahol vek 21 rokov, stanovila ho za pápeža pod menom Ján XI.

Ale potom sa násilie začalo vracieť k jeho pôvodcovi. Maroziin druhý syn Alberich vyvolal proti matke vzburu a čoskoro na jeho príkaz poputoval do väzenia okrem matky aj jeho brat. Stalo sa tak v decembri 935. Alberich sa v skutočnosti stal rím-

ským diktátorom. Aj on vymenovával a odvolával pápežov podľa ľubovôle. Za krátke obdobie sa vystriedali štyria.

Ján XI. sa udržal na pápežskom stolci približne štyri roky. Alberich ho krátko po uväznení dal zavraždiť. Marozia, ktorá spolu so svojou matkou posadila na svätopeterský stolec dovedna osem pápežov, prežila vo väzení päť rokov. Mala 47 rokov, keď ju prišiel navštíviť biskup, aby z jej tela vyhnal diabla. A keď ho vyhnal, kat ju uškrtil.

Deti zachraňujú vieru

Detská krížová výprava

v roku 1212
sa skončila
katastrofou.
Zneužili ju
predovšetkým
rôzni
podvodníci.

V máji 1212 prišiel za francúzskym kráľom Filipom II. akýsi sotva 12-ročný pastierik a odovzdal mu list. Povedal, že ho dostal rovno od Ježiša, ktorý sa mu zjavil, keď pásol ovce. Syn Boží vyzval pastierika Štefana, aby šiel a ohlásil ďalšiu krížiacu výpravu. Tie doterajšie stroskotávali najmä na kniežatách bažiacich po zisku. Iba chudobní, ale najmä nevinné deti nezatažené hriechom sú Bohom vyvolené splniť veľkú úlohu. Tak povedal Štefan kráľovi.

Pastierik sa s vervou pustil do organizovania výpravy do Svätej zeme. Mal dar reči a nadchol svojich rovesníkov. Vyhlasoval, že je Bohom určený naprávať chyby starších a zachraňovať kresťanstvo. Tvrdil, že more sa rozostúpi a výprava sa dostane do Svätej zeme. Asi za mesiac naverboval až tridsaťtisíc detí, väčšina z nich nemala ani 12 rokov, ale boli medzi nimi aj 6-ročné.

Po Štefanom vzore vystúpil ďalší fanatik aj v Nemecku. Aj on mal dar reči a za niekoľko týždňov zhromaždil v Kolíne armádu detí, pripravených hneď sa vybrať na pochod. Nemecké deti boli trochu staršie ako francúzske a bolo medzi nimi viac dievčat.

Pán Boh akosi nežičil nevinným dušiam, nadchnutým božským poslaním. To leto v roku 1212 bolo horúce a suché, úroda slabá, francúzske deti nemali čo jesť, nebolo vody. Kým sa dostali do Marseille, veľa z nich prišlo o život. Lepšie sa nevedilo ani nemeckým deťom. Prechod Alpami cez priesmyk Mont

Cenis bol pre ne nesmierne náročný. Pred bránami Janova sa ocitla necelá tretina výpravy.

Hneď po príchode k moru sa deti vrhli na kolená, modlili sa a čakali na zázrak. Ale zázrak sa nekonal – more sa nerozosúpilo. Ani na druhý deň, ani v ďalšie dni. V prístave kapitáni dvoch lodí smerujúcich do Palestíny súhlasili, že niekoľko detí vezmú na palubu a vysadia v niektorom prístave. Stopa po nich sa stratila v dejinách. Časť detí sa rozhodla vrátiť domov, ale podarilo sa to iba niekoľkým.

Odchádzali
s nadšením,
skončili tragicky

Mohlo byť aj horšie? Mohlo. A aj bolo. Húfov čakajúcich v Marseille sa ujali dvaja kupci. Ich mená sa zachovali: Hugon Ferreus a Wilhelm Porcus. Poľutovali deti. Chúdence! Nech len splnia svoju úlohu na slávu Božiu! Prenajali sedem lodí

a veľkoryso za to nič nežiadali. Osemnásť rokov nik o nich nepočul. V roku 1230 sa z Východu vrátil do Francúzska kňaz, ktorý patrili k výprave, a porozprával o jej osude. Po niekoľkých dňoch plavby sa rozpútala búrka a dve lode stroskotali pri ostrove San Pedro. Nik sa nezachránil. Ďalšie lode doplávali k alžírskemu pobrežiu, tam väčšiu časť pútnikov predali do otroctva, tí už nikdy nezískali slobodu. Dvoch marseillských kupcov po rokoch obesili.

Ani jedno z detí sa zrejme nedostalo do Svätej zeme.

Die Abreise der Kreuzfahrer auf dem Wege nach dem heiligen Lande. Originalzeichnung von H. Mertel. (S. 20)

Poprava hrdinky

Janu z Arku,

známu aj
ako Panna
orleánska
(1412 – 1431),
najprv
uctievali,
potom obvinili
z kacírstva,
upálili,
rehabilitovali
a napokon
vyhlásili za
svätú.

Ako z kaše von? Pred takouto otázkou stál v roku 1428 francúzsky kráľ Karol VII. Už pred šiestimi rokmi ho vyhlásili za kráľa, ale anglické okupačné vojská mu nedovolili, aby zasadol na trón. Angličania obsadili v storočnej vojne Normandiu, Alsasko a Lotrinsko a Karol VII. už len nečinne čakal, kedy obsadia aj Paríž. Vtedy prišla za ním skupinka mladých rytierov na čele s istým mládencom. Ten zápalisto presviedčal kráľa, že sa treba Angličanom postaviť na odpor a vyhnúť ich.

Sotva 16-ročný mládenec rozprával, že sa tejto úlohy ujme na základe Božieho príkazu. Rozprával s takým zápalom, že mu údajne stačilo iba niekoľko minút na to, aby presvedčil kráľa. Karol VII. mu poskytol vojenský oddiel a mládenec, z ktorého sa vyklúla žena, mohol tiahnuť do boja. Jana z Arku, dcéra roľníka z oblasti Champagne vo východnom Francúzsku, iste bola obdarená nevšedným vojenským nadaním, odvahou i umením nadchnúť ľudí. Šli s ňou do boja a víťazili.

V máji 1429 bojovala na čele oddielov, ktoré zachránili obliehaný Orleans. Podľa toho dostala meno – Panna Orleánska. Potom presvedčila kráľa, aby odišiel do Remeša, korunovačného mesta francúzskych kráľov. Tam ho v júli 1429 aj korunovali a Jana stála po jeho boku. Skrátka, význačný človek!

Jana však naďalej bojovala na čele oddielov a podarilo sa jej zaviesť aj niektoré novinky. Tak napríklad proti anglickým lukostrelcom nasadzovala ťažkú jazdu a starala sa, aby mestá budovali na svoju ochranu opevnenia.

Život Jany z Arku bol krátky a jej smrť tragická. Pri meste Compiègne padla do zajatia – ocitla sa v rukách burgundských spojencov, Angličanov. Bola to veľká korisť a Burgundania za ňu žiadali od Angličanov vysokú sumu. Tí ju odovzdali cirkevnému súdu, ktorý ju za to, že údajne dostala príkaz priamo od Boha, nie prostredníctvom cirkvi, obvinil z kacírstva. Jana statočne odolávala obvineniam, odvolala sa, ale odsúdili ju na doživotie. Krátko nato stiahla svoje odvolanie,

predviedli ju pred svetský súd a v máji 1431 ju v Rouene vrhli – ako sa to v tých časoch robilo – do plameňov. Mala 19 rokov.

Karol VII. nič nepodnikol na záchranu tejto ženy, hoci vo Francúzoch prebudila vlastenectvo, vyburcovala v nich odvahu postaviť sa na odpor Angličanom a jemu samému dopomohla na trón.

Neuveriteľné obraty pokračovali. O 25 rokov dal Karol VII. Pannu Orleánsku rehabilitovať súdnym tribunálom, v roku 1909 ju blahorečili a v roku 1920 ju katolícka cirkev vyhlásila za svätú.

Smelo tiahla
do boja, smelo sa
obraňovala aj na
súde. Plameňom
neunikla.

Poškvrný svätý úrad

**V 15. a 16.
storočí**

ťažko
dodržiavali
celibát aj
najvyšší
cirkevní
predstavitelia.

Pápež je zástupcom Boha na zemi. Musí to teda byť muž bez úhony, cnostný, šlachetný, čestný, vzorný, ktorý dodržiava všetky zákony – Božie i ľudské. A musí sa zriecť ženy, lebo ženské telo – podľa mienky najzbožnejších – je cesta do pekla. No nie všetci pápeži boli vzorom.

Až štvrté storočie predznamenovalo zmenu. Niektorí cirkevní hodnostári sa dožadovali pohlavnej zdržanlivosti klerikov. A s pribúdajúcimi storočiami čoraz nástojčivejšie. Pápež Siricius tvrdil: „*Tí, ktorí zostávajú v telesnej žiadostivosti, nemôžu byť prijatí Bohom.*“ Nepomohlo. Ani ďalšie nariadenia, príkazy, výstrahy.

Cirkevný historik Georg Denzler v Dejinách celibátu sumarizuje: „*Všeobecne možno o 16. storočí povedať: desať percent duchovných bolo nemanželského pôvodu a štyri pätiny všetkých nemanželských detí pochádzali od kňazov. Najmenej tretina duchovných žila v notorickom konkubinate, čierne čísla však zrejme boli oveľa vyššie.*“

Celibát často ešte menej dodržiavali cirkevní hodnostári. Denzler píše: „*V 15. a 16. storočí ťažko nájsť pápeža, ktorý by nemal metresu a vlastné deti.*“ Napríklad Inocent VIII. skôr než sa stal kňazom, ich mal údajne šesťnásť – osem synov a osem dcér. Jeho neprajníci však klebetili: „*Jeho Svätosť vstáva z postele prostitútok a rovno ide zatvárať a otvárať bránu nebies a očistca.*“

Inocent sa svojimi deťmi ani netajil. Na rozdiel od iných cirkevných hodnostárov sa nehanbil za svoje potomstvo a – ako bolo zvykom – svojich synov neoznačoval za synovcov a svoje dcéry za netere. Sám ich krstil, slúžil omšu pri ich sobášoch a zabezpečil im vhodné povolanie a postavenie. Ich blaho mu ležalo na srdci väčšmi ako apoštolský úrad. Jeho kritici písali, že svojich synov a dcéry „bez hanby povzniesol k bohatstvu i poctám“.

Aj Alexander VII., Inocentov nástupca (pápež v rokoch 1492 – 1503), splodil veľa detí. Kronikár zaznamenal, že v Španielsku, odkiaľ pochádzal, zanechal najmenej šesť synov.

Pred oltárom
pokora

V Bologni k nim pribudli ešte tri deti. Potom ďalšie štyri... Aj on svojim deťom zabezpečil postavenie i blahobyť.

Josef Gelmi, ďalší cirkevný historik, o ňom i o pápežoch z toho obdobia konštatuje, že „na nich okrem kňazského rúcha nič nebolo duchovné“.

Takmer záhuba

**V roku 1484
vydal pápež
Inocent VIII.**

**spis
Kladivo na
čarodejnice.**

Ženy a ich
údajné
pomocníčky
mačky
začali hŕfne
upaľovať.

Ako vyháňať diabla? Cirkev sa tým zaoberala oddávna, len v rokoch 1258 – 1483 vydala 35 výnosov, ktoré sa zaoberajú bojom proti bosoráctvu. Úsilie svojich predchodcov korunoval v roku 1484 pápež Inocent VIII. výdaním buly a spisu Kladivo na čarodejnice. Neveriť v existenciu čarodejníctva a najmä čarodejníč, konštatovalo sa v spise, je najväčším kacírstvom. V Európe vzplanulo nespočetné množstvo hraníc. A horeli tri storočia. V niektorých obdobiach a v niektorých oblastiach tak strašne, že nebolo žien, ktoré by mohli rodiť deti a zabezpečiť ďalšie pokolenie.

Kto bol najväčším pomocníkom bosoriek? Mačky, pravdaže! Veď sú rovnako prefikané a tajomné. Do plameňov s nimi! Nech sa škvaria spolu so ženami! Na rozdiel od nich však predtým nemuseli podstúpiť mučenie na sto spôsobov. Mačky takmer vyhynuli.

Keď v septembri 1347 sa do prístavu v sicílskej Messine vrátilo dvanásť lodí z Čierneho mora, čakajúcim sa naskytl hrôzostrašný obraz. Na palube ležali mŕtvi alebo zomierajúci „na chorobu, ktorú sprevádzal silný zápach a ktorá odhaľovala holé kosti“. Niektoré lode uviazli na plytčine a nebolo na nich jediného živého. Priviezli mor, čierny mor, nazývaný aj čierna smrť. Ten názov preto, lebo odumierajúce končeky prstov, ušné laloky i podkožné krvácanie sa sfarbovali načierno. Prvý raz sa mor údajne objavil v roku 1330 v Strednej Ázii.

V období, keď sa na hygienu nedbalo, mor sa šírila po európskych krajinách veľmi rýchlo – z Talianska do Francúzska, Španielska, Anglicka. Po krátkych či dlhších prestávkach sa znova vracal. Zahynula asi tretina obyvateľov Európy, približne dvadsať miliónov ľudí, ale niektoré pramene uvádzajú oveľa vyššie čísla.

Pôvodca choroby? V tom období to nikto nevedel. Mor pokladali za trest Boží. Nijaké liečebné postupy neboli úspešné. Časom sa prišlo na to, že pôvodcom nákazy boli potkany, presnejšie blchy, ktoré na nich parazitovali a prenášali chorobu aj na ľudí.

Spis Kladivo na
čarodejnice
vyhlásil pohon
na domnelé
pomocníčky
diabla. Plamene
vzbĺkli na
tristo rokov.

Čo mohli potkany zničiť? Mačky. Ale mačky boli na vyhnutie. Potkany, ktoré nemali prirodzených nepriateľov, sa v dôsledku toho premnožili. Tak sa Európa vlastným príčinným takmer vyhubila.

Procesy s čarodejnicami sa skončili až v 18. storočí. U nás zásluhou Márie Terézie. Mor pretrvával s prestávkami až do začiatku 19. storočia.

Kšefty s nepriateľom

**Koncom
15. storočia
poskytol
pápež
Inocent VIII.
útočisko
sultánovmu
bratovi
Džemovi. Za
to inkasoval
od sultána
Bajazida II.
peknú kôpku
peňazí.**

O pápežovi Inocentovi VIII. historici veľa dobrého nepovedia, ani cirkevní historici nie. Vyjadrujú sa o ňom najhanlivejšími slovami – že bol nevzdelaný, chlipník, že sa oddával rozkošiam a nečinnosti, že hovel prepychu... Mal milenky, údajne až šestnásť detí, netajil sa nimi, pripravoval im honosné svadby, zabezpečil im výnosné postavenie.

Inocenta VIII. asi májala myšlienka, že všade naokolo sa pohybujú nepriatelia. Veď aj napísal, teda nie on, pretože vraj bol negramotný, ale nadiktoval pisárovi, že odpadlíci od viery „*obcujú s diablami, ktorí sa medzi nich zamiešali ako muži a ženy*“ a páchajú poburujúce zlo. Preto v roku 1484 vydal bulu s direktívami, ako túto pliaгу potierať. Nebol jediný v dejinách, kto hľadal vnútorného nepriateľa a potom to malo katastrofálne následky.

Inocentovým pričinením vypukol pohon na čarodejnice. Dokonca aj cirkevný historik Josef Gelmi v knihe Pápeži pripúšťa, že výnos o potieraní čarodejníctva si vyžiadal smrť najkrutejším spôsobom azda aj milióna žien.

Inocent a jeho rozsiahla rodina viedli nákladný život a pápež bol ustavične vo finančnej kríze, ba musel dať do zálohy i tiaru (trojitú pápežskú korunu) a časť pápežského pokladu. Aby mu nejaké peniaze pritekli do pokladnice, spriahol sa aj s tureckým sultánom Bajazidom II.

Koncom 15. storočia sa turecký sultán Bajazid II. a jeho mladší brat Džem dostali do vzájomného konfliktu. V boji o moc Džem prehral a ušiel z vlasti. Dostal sa do Inocentových rúk. Pápež ho držal v zajatí šesť rokov, až do jeho smrti v roku 1495. Sultán mu za to platil ročne štyridsaťtisíc dukátov, ale s podmienkou, aby bratovi zabezpečil „všetok prepych a zvädzal ho všetkými nástrojmi neresti“. To všetko preto, aby sa jeho bráčekovi nechcelo vrátiť domov.

Dialo sa čosi neuveriteľné, priam absurdné. Brat muža, ktorý rozvrátil kresťanské cisárstvo na Východe a všemožne sa usiloval preniknúť do Európy, býval vo Vatikáne len niekoľko dverí od pápeža. Inocent prijal od sultána dve posolstvá

a do daru medziiným aj hrot „svätej kopije“, ktorou údajne prepichli Ježišovi bok po ukrižovaní.

„*Pecunia non olet*“ – peniaze nesmrdia. Tak vraveli starovekí Rimania. Peniaze nesmrdeli ani Inocentovi. Odnikiaľ. Ani od Turkov, najväčších nepriateľov kresťanstva. Gelmí o tom píše: „*Kupčenie s úhlavným nepriateľom kresťanstva pripravilo pápeža o posledné zvyšky úcty.*“ Tak píše o mužovi, ktorý by mal byť vzorom cností.

Na počiatku bol hnev

Predaj odpuštkov

na stavbu
Baziliky
svätého
Petra v Ríme
v roku 1517 bol
spúšťačom
zmien, ktoré
zachvátili celú
Európu.

Pápež Lev X. z rodu Mediciovcov nemal dobrú povesť. Vraveli o ňom, že je lenivý ako perzská mačka, mrhá peniaze len na zábavu, karnevaly, hazardné hry a poľovačky, len málokedy strpí, aby mu povinnosti jeho svätého úradu prekazili tieto zábavy. Pre svoju zhýralosť vraj premrhal prostriedky troch pápežov – svoje, svojho predchodcu i nástupcu. A to do takej miery, že dával do zálohu aj nábytok z paláca.

Na naplnenie prázdnej pokladnice sa Lev X. rozhodol použiť niekoľko spôsobov, aj výnosný predaj cirkevných úradov. Tak predal aj arcibiskupstvo v Mohuči (Mainz) Albrechtovi Brandenburskému. A predal ho draho. Patrili mu už síce dve biskupstvá, ale usiloval sa získať aj ďalšiu diecézu, lebo vysoké cirkevné úrady zabezpečovali veľké príjmy a moc.

Albrecht musel zaplatiť v hotovosti a hneď. Peniaze si na vysoké úroky požičal od Fuggerovcov, a aby mohol splatiť dlžobu, pápež mu na osem rokov prepožičal výsadu predávať odpustky. Polovička z týchto príjmov patrila pápežovi na stavbu novej Baziliky svätého Petra v Ríme.

Na jeseň roku 1517 sa vyberači rozbehli aj po nemeckých krajinách a ponúkali odpustky. Chodili z mesta do mesta, z dediny do dediny s Kristovým krížom a s pápežským erbom a svoje výzvy končili slovami: „*Keď zazvoní pokladnička, duša letí do nebička.*“ Kúpiš si odpustky a získaš všeobecné a úplné odpustenie. Kúpiš si ich a prinavrátiš sa do stavu nevinnosti, ktorému si sa tešil pri krste. Očakávalo sa, že každý prispeje.

Také konanie osobitne rozhorčilo wittenberského kňaza Martina Luthera, človeka prostej a úprimnej nábožnosti. Vo svojich kázňach niekoľko ráz odsúdil predaj odpustkov. Napísal: „*Táto nenásytná bazilika odčerpáva príjmy celého kresťanského sveta.*“ Keď nepomáhali ani ďalšie jeho protesty, ostro a rezolútne sformuloval 95 téz a vyvesil ich na bránu wittenberského zámockého kostola. Pre zmenu zase vyvolal búrku hnevu a rozhorčenia u nadriadených. Rozpútal sa ostrý boj.

Tézy bez jeho vedomia preložili z latinčiny do nemčiny a vytlačili. Cirkev aj spoločnosť už prinajmenej desaťročia bola zrelá na zásadné zmeny a tézy sa stretli s neslýchaným záujmom. Luther sa stal hlasom Nemecka. Cirkevné úrady na čele s pápežom rozvinuli ostrý útok proti nemu a posunuli ho ta, kde pôvodne vôbec nepredpokladali.

Na počiatku bol teda hnev. Ostré odsudzovanie a zavrhovanie pápeža a pápežstva, očistca, kultu svätých a Panny Márie, celibátu... všetko, čo priniesla reformácia, prišlo až neskôr.

Bazilika
svätého Petra
dnes. Pred
polstoročím sa
stala príčinou
rozporov.

Zakázaná Biblia

Dlho bola prístupná len v troch jazykoch – v hebrejčine, latinčine a gréčtine. Jedinými jej vykladačmi boli kňazi, až kým ju Martin Luther v roku 1522 nepreložil do nemčiny.

Cirkev už nadobudla s oponentmi bohaté skúsenosti. Najčastejšie ich vrhala do plameňov. Hrozilo, že tam skončí aj Martin Luther. Exkomunikovali ho z cirkvi, uvrhli na neho pápežskú kľatbu i kľatbu Nemeckej ríše.

Luther verejne spálil pápežskú bulu, na ríšskom sneme vo Wormse o rok neskôr odmietol svoje tézy odvolať, kým mu ich na základe Svätého písma a rozumových dôvodov niekto nevyvráti. Aby unikol Husovmu osudu, niekoľko vplyvných nemeckých kniežat mu poskytlo úkryt. V hlbokom utajení sa pod menom Junker Jörg schovával na hrade Wartburg.

Tam sa Luther pustil do prekladu Biblie z pôvodných gréckych textov do nemčiny. Dovtedy vychádzala iba v troch jazykoch, v hebrejčine, latinčine a gréčtine, a preklad do iných jazykov sa pokladal za kacírstvo. Dnes sa nám to vidí priam neuveriteľné: Biblia, ktorej úlohou je šíriť Božie slovo, nebola prístupná veriacim. Pre široké masy bola vlastne zakázaná. Až také absurdné bývajú dejiny.

A tak Luther na hrade Wartburg pokračoval v kacírskej činnosti. Veľmi si dal záležať na preklade. Niekedy aj niekoľko dní hľadal vhodný výraz, aby mu porozumeli jednoduchí ľudia vo všetkých po nemecky hovoriacich krajinách. Položil tým základy nemeckého spisovného jazyka. Keď v roku 1522 vyšla Nová zmluva, vyvolal revolúciu. Luther zbúral – ako to sám nazval – jednu z troch hradieb Ríma. Potom ju začali prekladať aj do iných jazykov. Sväté písmo sa stalo dostupné každému a oslabilo moc pápežstva a katolíckej cirkvi.

Luther sa potom podujal aj na preklad Starej zmluvy. Na úpravách Biblie pracoval až do konca života. Už za jeho života vyšla v 82 vydaniach a v 253 dotlačiach.

Protestant proti protestantovi

Sotva sa nová cirkev zrodila, prepukli v nej konflikty.

V roku 1525 vyústili do bratovražednej vojny.

Čas už dávno dozrel, a tak keď Martin Luther vystúpil s ostrou kritikou cirkevných pomerov, jeho učenie sa prevalilo Európou ako povodeň. Získalo si množstvo priaznivcov. Aj množstvo nepriateľov. Jedným z najväčších nepriateľov sa stal Tomáš Müntzer (tiež Münzer), napodiv, tiež protestant. Lutherovo učenie sa mu videlo málo revolučné. Kráľovstva nebeského sa dočkáme až po smrti? Prečo nie už teraz v pozemskom živote? Prečo by spoločnosť nemohla žiť bez majetkových a stavovských rozdielov?

Müntzer chodil z mesta do mesta a burcoval ľud. Najprv zamieril do Prahy. Vo svojom manifeste napísal: „*Chcem v Prahe s nezabudnuteľným a slávnym bojovníkom Kristovým Janom Husom zatrubiť novú pieseň na zvučnej kovovej polnici.*“ Bol výborným rečníkom a asi až priveľmi zatrubil na polnici, lebo Pražanov pobúrila a vyhnali ho. Inde si ho však so záujmom vypočuli, jeho zápalisté slová o rovnosti už teraz na zemi aj proti Lutherovi, o ktorom nehovoril inak, iba ako o druhom pápežovi so sídlom vo Wittenbergu.

Keď v roku 1524 vypuklo sedliacke povstanie, Müntzer sa postavil do jeho čela. Povstalci víťazili, ale ich víťazstvo sprevádzali ukrutnosti. Prepadávali kláštory, rabovali, vraždili, dopúšťali sa nehanebností. Strácali priaznivcov. Luthera obviňovali, že práve on je prapôvodcom všetkých nepokojov.

V máji 1525 sa schyľovalo k rozhodujúcemu boju medzi povstalcami a vojskom. Ale nezdalo sa, že je to rozhodujúci boj. Po úspechoch v Sasku, Hesensku a Tirolsku tiahli povstalci do Durínsku, Halle a Eisenachu. Kto by sa im mohol postaviť na odpor? No najmä nie tá hŕstka vojakov, ktorá stála proti nim pri Frankenhause.

Keď nastupovali do boja proti sebe, okolo slnka sa objavila aureola. „*To je Božie znamenie!*“ volal Müntzer na povstalcov. „*Víťazstvo je naše!*“ Nebolo. Slabo vyzbrojení a vycvičení rebeli pod vedením protestanta Müntzera rýchlo podľahli vojskám,

ktorým velil gróf Filip Hesenský, protestant a jeden z najväčších Lutherových zástancov. Vyznávači novej viery boli voči sebe krutí. Nasledovala masakra. Na bojisku zostalo šesťtisíc mŕtvych povstalcov, ale padlo iba päť vojakov. Müntzera zajali, popravili a jeho hlavu narazili na kôl.

Ale rovnako krutý bol predtým aj Müntzer. Keď sa pred bojom dopočul, že Filip sľúbil sedliakom beztretnosť, ak mu vydajú Müntzera živého, zvolal svojich veliteľov, aby sa demokraticky vyjadrili. Dvaja súhlasili s ponukou. Obom dal okamžite sťat hlavy.

Vojna utopená v blate

**Turecký
sultán
Sulejman**
(1494 – 1566)
sa márne
pokúšal dobyť
Viedeň.

Ked' sa v máji 1529 vybrala turecká armáda na pochod, doslova sa pod ňou triasla zem. Bola taká mohutná, akej sa nijaká európska nemohla vyrovnáť. Údajne ju tvorilo stotridsattisíc mužov a valcovala všetko, čo jej prišlo do cesty. V plameňoch sa ocitli dediny, do zajatia odviekli desäťtisíce ľudí, padol Belehrad, Budín. Budínskej posádke sľúbili voľný odchod, ak sa vzdá. Približne dvadsaťtisíc mužov sa vzdalo. Zmasakrovali ich.

Hneď na začiatku ťaženia, ktoré sultán Sulejman vyhlásil za svätú vojnu proti nevercom, sa jeho vojskám postavil do cesty nečakaný nepriateľ – dážď. Pršalo a pršalo. Rieky, potoky, pôda sa rozbahnili. vytvárali ťažko prekonateľné močiare. Vojská sa museli rozlúčiť s ťažkými obliehacími strojmi. Nečrtala sa nijaká úroda.

Sulejmanovým hlavným cieľom bolo dobyť Viedeň. Ak padne Viedeň, bašta kresťanstva, poráta sa on, Sulejman, aj so zvyškom Európy. Pritiahol pred jej hradby 24. septembra a hneď začal láskavo, podobrotky. Vyhlásil: „*Ak prestúpíte na islam, nič sa vám nestane.*“ V opačnom prípade sľuboval zoslať na mesto oheň a síru. Ale mohol mu niekto uveriť po tom, čo sa stalo v Budíne?

Obrancovia mesta sa po boku dvadsaťtisíc žoldnierov pripravovali na útok. Útok sa začal o dva dni. Nebol úspešný.